

Agnieszka Bobola✉

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Cele zrównoważonego rozwoju w dobrych praktykach CSR przedsiębiorstw w Polsce

Streszczenie. Zrównoważony rozwój i społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa (CSR) coraz częściej wywierają wpływ na podejmowanie działań przez praktyków biznesu, którzy chcąc wyróżnić się na rynku, poszukują pozamaterialnych przewag konkurencyjnych. Wobec powyższego celem podjętych rozważań stało się ukazanie praktycznego podejścia przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w Polsce do obszarów realizowanych praktyk CSR oraz identyfikacja celów zrównoważonego rozwoju, w które włączają się przedsiębiorcy. Wnioski z przeprowadzonych rozważań wskazują, że w latach 2016-2023 przedsiębiorstwa najczęściej wdrażały dobre praktyki CSR w obszarach zaangażowania społecznego, pracowników oraz środowiska. Najczęstszymi celami zintegrowanymi z tymi praktykami CSR były: cel 3. – dobre zdrowie i dobrostan, cel 4. – wysokiej jakości edukacja oraz cel 8. – godna praca i wzrost gospodarczy.

Słowa kluczowe: zrównoważony rozwój, społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstw (CSR), przedsiębiorstwo, dobre praktyki CSR

Wstęp

W ostatnich latach systematycznie wzrasta zainteresowanie problematyką pozafinansowego zaangażowania przedsiębiorstw opartych na społecznej odpowiedzialności (ang. *corporate social responsibility* – CSR) zarówno w teorii, jak i w praktyce biznesu. Niewątpliwym wpływ na to miały: zmieniające się regulacje prawne, otoczenie instytucjonalne, globalizacja, zrównoważony rozwój, ale też oczekiwania interesariuszy (Panapanaan i in., 2003; Dyrektywa PE 2014/95/UE, 2014; Mazur-Wierzbicka, 2015; Matten i Moon, 2020; Ibrahim, Kimbu i Ribeiro, 2023).

Skutki realizacji praktyk CSR wskazują na wiele pozytywnych aspektów. Zdaniem Mediny-Muñoz i Mediny-Muñoza (2019) wpływają na możliwość bycia siłą napędową rozwoju poszczególnych krajów, która pomaga w eliminacji ubóstwa. Z kolei Ogunfowora, Stackhouse i Oh (2018) uważają, że mogą sprzyjać poszukiwaniu rozwiązań korzystnych dla zaangażowanych interesariuszy. Jo i Na (2012) dowodzą natomiast, że mogą zwiększać intencje zakupowe konsumentów, a Genedy i Sakr (2017) są zdania, że

wpływają na wyniki finansowe przedsiębiorstw. Zdaniem Malik (2015) i Walczaka (2010) mogą też oddziaływać na wartość rynkową przedsiębiorstwa oraz być źródłem niematerialnej przewagi konkurencyjnej przedsiębiorstwa, co dodatkowo podkreśla Walczak (2010). Brak działań CSR, jak wskazują Huang i in. (2020), może negatywnie oddziaływać na wizerunek i wartość podmiotów gospodarczych.

Dostrzegając tak wiele pozytywnych aspektów wynikających z realizacji działań CSR opartych na zrównoważonym rozwoju, warto zwrócić uwagę na analizę dobrych praktyk podejmowanych przez przedsiębiorców działających na polskim rynku, by możliwe było znalezienie odpowiedzi na pytanie, czy są one odpowiedzią biznesu na wyzwania zrównoważonego rozwoju, przed którymi stoi współczesny świat, a które zidentyfikowane zostały w 17 celach ujętych w Agendzie ONZ na Rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030, które przyjęte zostały 25 września 2015 r. przez przedstawicieli państw ONZ, w tym również Polskę (ONZ, 2015). Uzyskanie odpowiedzi na to pytanie stało się głównym celem tego artykułu.

Na podstawie tak zidentyfikowanego celu postawiono następujące pytania badawcze:

- W jakich obszarach najczęściej przedsiębiorcy realizują dobre praktyki CSR?
- Czy wszystkie cele zrównoważonego rozwoju znajdują odzwierciedlenie w dobrych praktykach przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w Polsce?

O zrównoważonym rozwoju i CSR w teorii

Przeprowadzona kwerenda literatury przedmiotu wskazuje, że zrównoważony rozwój może być interpretowany zarówno w wąskim, jak i w szerokim tego słowa znaczeniu.

W wąskim zakresie łączy się go z ochroną zasobów naturalnych i często określa mianem ekorozwoju, który historycznie, jak wskazuje Zaufal (1986), jest najstarszą nazwą odnoszącą się do tej koncepcji. Taką interpretację zrównoważonego rozwoju możemy także odnaleźć w art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który podkreśla „konieczność zapewnienia ochrony środowiska zgodną z zasadą zrównoważonego rozwoju” (Konstytucja, 1997) i to jest jedyne nawiązanie do koncepcji zrównoważonego rozwoju w całej Konstytucji RP. Takie samo wąskie podejście do zrównoważonego rozwoju odnaleźć możemy w ustawie Prawo ochrony środowiska, która definiuje go jako „taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń” (Ustawa, 2001).

Z kolei szerokie ujęcie koncepcji zrównoważonego rozwoju pozwala wykroczyć poza obszary nakierowane na zasoby środowiska naturalnego i objąć jego zakresem także inne grupy odbiorców. O takim podejściu badawczym czytamy m.in. w Raplocie Brundtland (1987), który, odnosząc się do zrównoważonego rozwoju, identyfikuje go z takim rozwojem świata, w którym potrzeby obecnego pokolenia będą mogły być zaspokojone bez umniejszania szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie, oraz definicji Stappena (2023), że jest to „(...) rozwój, który zaspokaja podstawowe

potrzeby wszystkich ludzi oraz zachowuje, chroni i przywraca zdrowie i integralność ekosystemu Ziemi, bez zagrożenia możliwości zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń i bez przekraczania długookresowych granic pojemności ekosystemu Ziemi”. To szerokie ujęcie koncepcji zrównoważonego rozwoju stało się podstawą do wyznaczenia 17 celów, które obejmują (Agenda, 2015):

- Cel 1: Wyeliminowanie ubóstwa we wszystkich jego formach na całym świecie.
- Cel 2: Wyeliminowanie głodu, osiągnięcie bezpieczeństwa żywnościowego i lepsze odżywianie oraz promowanie zrównoważonego rolnictwa.
- Cel 3: Zapewnienie wszystkim ludziom w każdym wieku zdrowego życia oraz promowanie dobrobytu.
- Cel 4: Zapewnienie wszystkim wysokiej jakości edukacji oraz promowanie uczenia się przez całe życie.
- Cel 5: Osiągnięcie równości płci oraz wzmocnienie pozycji kobiet i dziewcząt.
- Cel 6: Zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi.
- Cel 7: Zapewnienie wszystkim dostępu do stabilnej, zrównoważonej i nowoczesnej energii po przystępnej cenie.
- Cel 8: Promowanie stabilnego, zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godną pracę dla wszystkich ludzi.
- Cel 9: Budowanie stabilnej infrastruktury, promowanie zrównoważonego uprzemysłowienia oraz wspieranie innowacyjności.
- Cel 10: Zmniejszanie nierówności w krajach i między krajami.
- Cel 11: Uczynienie miast i osiedli ludzkich bezpiecznymi, stabilnymi, zrównoważonymi oraz sprzyjającymi włączeniu społecznemu.
- Cel 12: Zapewnienie wzorców zrównoważonej konsumpcji i produkcji.
- Cel 13: Podjęcie pilnych działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom.
- Cel 14: Ochrona oceanów, mórz i zasobów morskich oraz wykorzystywanie ich w sposób zrównoważony.
- Cel 15: Ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymywanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymanie utraty różnorodności biologicznej.
- Cel 16: Promowanie pokojowego i inkluzywnego społeczeństwa, zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wymiaru sprawiedliwości oraz budowanie na wszystkich szczeblach skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, sprzyjających włączeniu społecznemu.
- Cel 17: Promowanie rozwoju globalnych partnerstw na rzecz zrównoważonego rozwoju.

Wyznaczone cele pokazują różnorodność wyzwań, przed którymi stoi współczesny świat. Można je jednak ująć w pięć obszarów obejmujących: ludzi (ang. *people*), planetę (ang. *planet*), dobrobyt (ang. *prosperity*), pokój (ang. *peace*) i partnerstwo (ang. *part-*

nership), (Agenda, 2015). Należy jednak pamiętać, że ich osiągnięcie będzie możliwe dopiero wówczas, gdy poszczególne państwa, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe i konsumenci wspólnie zaangażują się w ich realizację.

Uwzględniając zatem cel główny tego artykułu, w dalszej jego części zostanie omówiona rola przedsiębiorstw w procesie realizacji celów zrównoważonego rozwoju. Odpowiedzią przedsiębiorstw na wyzwania współczesnego świata, które zostały ujęte w zidentyfikowanych celach, może być realizowana w przedsiębiorstwach koncepcja społecznej odpowiedzialności (CSR), która chociaż ani w literaturze przedmiotu (Bowen, 1953; Davis, 1960; McGuire, 1963; Davis i Blomstrom, 1966; Johnson, 1971; Sethi, 1975; Carroll, 1991; Carroll i Buchholtz, 2003; Komisja Europejska, 2011; ISO 26000, 2012), ani w praktyce gospodarczej nie ma jednej definicji, podobnie jak zrównoważony rozwój, to identyfikuje się ją poprzez pewne cechy wspólne, które pozwalają właściwie zrozumieć tę ideę. Wśród tych cech wymienia się m.in. zorientowanie na interesariuszy (klientów, akcjonariuszy, pracowników, środowisko naturalne itd.), konkretne praktyki wykraczające poza ramy działalności filantropijnej, które zostały oparte na wartościach, czy budowanie i zarządzanie relacjami prowadzące do równowagi społeczno-ekonomicznej (Crane, Matten, Spence, 2013, s. 5-7). Crane, Matten i Spence (2013, s. 5) do tych cech zaliczają także dobrowolność, ale od 2017 r. nie wszystkie jednostki gospodarcze dobrowolnie mogą podejmować się realizacji działań CSR. Została bowiem wprowadzona nowelizacja ustawy o rachunkowości (Ustawa, 2017), która dostosowuje polskie przepisy do Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniającej dyrektywę 2013/34/UE (Dyrektywa, 2014), która zobowiązuje niektóre duże jednostki gospodarcze do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności, jeśli spełnią dwa z trzech kryteriów obejmujących średnioroczne zatrudnienie wynoszące powyżej 250 osób, sumę aktywów przekraczających 85 mln zł lub przychody netto ze sprzedaży towarów i produktów przekraczających 170 mln zł.

Wprowadzenie obligatoryjności realizacji działań pozafinansowych przez dużych przedsiębiorców miało na celu zwiększenie transparentności i porównywalności informacji społecznych i środowiskowych, jakie są realizowane przez przedsiębiorców w sześciu obszarach społecznej odpowiedzialności, do których zaliczyć należy (ISO 26000, 2012): ład korporacyjny, prawa człowieka, stosunki pracy, ochronę środowiska naturalnego, relacje z konsumentami oraz zaangażowanie społeczne.

Podjęte rozważania prowadzą zatem do konstatacji, że realizowane działania CSR w przedsiębiorstwach powinny dążyć do tworzenia wspólnej wartości, identyfikowanej jako polityka i działania operacyjne, które wyznaczają konkurencyjność przedsiębiorstwa, jednocześnie prowadząc do poprawy warunków ekonomicznych i społecznych w społecznościach, w których funkcjonują, co podkreślają Porter i Kramer (2011).

Metodyka badań

Artykuł opiera się na analizie danych wtórnych. W pracy została wykorzystana kwerenda wybranych zapisów naukowych obejmujących koncepcję zrównoważonego rozwoju, cele zrównoważonego rozwoju przyjęte w Agendzie ONZ 2030 oraz społeczną odpowie-

działność przedsiębiorstw (CSR), ze szczególnym uwzględnieniem obszarów CSR oraz cech charakteryzujących CSR.

Elementami uzupełniającymi pracy stała się analiza danych zastanych obejmująca dobre praktyki CSR zgłaszane w latach 2016-2023 przez przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w Polsce do konkursu Dobrych Praktyk CSR organizowanego przez Forum Odpowiedzialnego Biznesu (FOB). Dane wtórne poddano analizie z wykorzystaniem wskaźników struktury oraz dynamiki o indeksie łańcuchowym (Major i Niezgodą, 2003, s. 96-97). Wskaźniki struktury pozwoliły na zaobserwowanie zmian, jakie występowały w kolejnych latach 2016-2023, a wskaźniki dynamiki łańcuchowej pozwoliły na ustalenie jakie zmiany następowały po sobie w kolejnych latach tegoż okresu. Zakres przeprowadzonych analiz dotyczył obszarów CSR oraz celów zrównoważonego rozwoju ujawnianych w praktykach przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w Polsce.

O obszarach dobrych praktyk CSR

Liczba przedsiębiorstw zgłaszających dobre praktyki CSR w latach 2016-2023 wahała się w przedziale od 177 do 283 przedsiębiorstw (tab. 1). To stosunkowo niewielkie zaangażowanie świata biznesu w realizację praktyk CSR można wyjaśnić brakiem znajomości terminologii CSR wśród przedsiębiorców. Jak wynika z badań EFL (N = 500), 71% mikro-, małych i średnich firm nie zna definicji CSR, ale wraz ze wzrostem wartości obrotów uzyskiwanych przez przedsiębiorstwa zwiększa się ich zaangażowanie w realizację praktyk CSR (Raport, 2019).

Tabela 1. Charakterystyka dobrych praktyk realizujących cele zrównoważonego rozwoju w latach 2016-2023

Rok	Liczba przedsiębiorstw zgłaszających praktyki	Liczba praktyk	Liczba zrealizowanych celów w praktykach przedsiębiorstw	Wskaźnik udziału liczby praktyk w liczbie przedsiębiorstw	Wskaźnik udziału liczby celów w liczbie przedsiębiorstw	Wskaźnik udziału liczby celów w liczbie zgłoszonych praktyk
2016	180	460	385	2,6	2,1	0,8
2017	177	638	1245	3,6	7,0	2,0
2018	226	827	1789	3,7	7,9	2,2
2019	214	709	2459	3,3	11,5	3,5
2020	225	1012	1836	4,5	8,2	1,8
2021	283	1664	3216	5,9	11,4	1,9
2022	272	1705	3244	6,3	11,9	1,9
2023	266	1046	1355	3,9	5,1	1,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FOB z lat 2016-2023, <https://odpowiedzialnybiznes.pl/dobre-praktyki/> (dostęp: 31.03.2024).

Przeprowadzone badania wskazują, że do 2022 r. systematycznie zwiększała się liczba działań CSR (od 460 do 1705 z niewielkim spadkiem w 2019 r. w stosunku do 2018 r.), w które angażowali się przedsiębiorcy prowadzący działalność gospodarczą w Polsce, w 2023 r. nastąpił natomiast spadek zgłaszanych praktyk, co związane było z wprowadzonym przez FOB ograniczeniem do pięciu maksymalnej liczby działań, jakie mogły zgłosić pojedyncze podmioty. Z kolei analizując informacje dotyczące realizowanych celów zrównoważonego rozwoju w praktykach zauważyć należy, że najmniejszą liczbę celów przedsiębiorcy zadeklarowali w 2016 r. (385 celów), a największą w 2022 r. (3244 cele).

Wyniki prowadzonych analiz wskazują także, że w latach 2016-2022 systematycznie zwiększała się liczba praktyk CSR realizowanych przez przedsiębiorstwa. W 2016 r. było to 2,6 praktyk/przedsiębiorstwo, a w 2022 r. już 6,3 praktyk/przedsiębiorstwo, po czym w 2023 r. zaobserwowano spadek wartości tego miernika do około 4 praktyk/przedsiębiorstwo, co niewątpliwie związane było z wprowadzonymi przez FOB ograniczeniami, o których wspomniano wcześniej. W latach 2016-2019 zwiększała się także liczba celów zrównoważonego rozwoju, w których realizację włączały się podmioty gospodarcze (z poziomu 2,1 do poziomu 11,5), po czym w 2020 r. nastąpił spadek udziału celów zrównoważonego rozwoju przypadających na pojedyncze przedsiębiorstwo (do poziomu 8,2). Niewątpliwie był on związany z wybuchem pandemii COVID-19, która ograniczyła podmiotom gospodarczym możliwość angażowania się w niektóre dotychczas realizowane działania. Po tym jednak okresie w latach 2021-2022 ponownie odnotowano wzrost wartości miernika (do poziomu 11,9 w 2022 r.) i kolejny spadek w 2023 r. do poziomu 5,2, co zapewne było związane ze zmniejszoną liczbą przedsiębiorców zgłaszających realizowane praktyki w tymże roku.

Analizując z kolei wskaźniki udziału celów zrównoważonego rozwoju w praktykach CSR realizowanych przez przedsiębiorstwa, zauważyć należy, że w latach 2016-2019 systematycznie zwiększała się wartość tego miernika z poziomu 0,8 w 2016 r. do poziomu 3,5 w 2019 r., z kolei w latach 2020-2023 obserwowano spadki wartości tego wskaźnika, który w 2023 r. wyniósł 1,3.

Przeprowadzona dodatkowo analiza zaangażowania obszarowego przedsiębiorców w latach 2016-2023 (tab. 2), oparta na wskaźnikach struktury, wskazuje, że najważniejszymi obszarami realizowanych dobrych praktyk CSR przez przedsiębiorców były praktyki z zakresu zaangażowania społecznego, których najmniejszy udział w strukturze analizowanych lat zauważono w 2019 oraz 2022 r. (28%), a największy w 2016 r. (41%). Drugim pod względem ważności obszarem podejmowanych praktyk CSR były działania nakierowane na pracowników. W przypadku tego obszaru najmniejszy udział zauważono w 2016 r. (22%), a największy w 2018 r. (29%). Trzecim pod względem ważności obszarem działań, w które angażowali się praktycy biznesu, były praktyki nakierowane na środowisko naturalne. W przypadku tego obszaru najniższa wartość w strukturze analizowanych lat osiągnięta została w 2016 r. (16%), a najwyższa w 2019 r. (26%).

Analizując z kolei zmiany, które występowały między poszczególnymi okresami w latach 2016-2023, należy zauważyć, że w każdym z obszarów, w które włączali się przedsiębiorcy, występowały zarówno wzrosty, jak i spadki, co może świadczyć o tym,

Tabela 2. Struktura i dynamika dobrych praktyk CSR w podziale na obszary społecznej odpowiedzialności w latach 2016-2023

Wyszczególnienie	Struktura [%]								Dynamika [%]*						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	$\frac{i_{2017}}{2016}$	$\frac{i_{2018}}{2017}$	$\frac{i_{2019}}{2018}$	$\frac{i_{2020}}{2019}$	$\frac{i_{2021}}{2020}$	$\frac{i_{2022}}{2021}$	$\frac{i_{2023}}{2022}$
Ład organizacyjny	4	5	6	6	4	5	4	3	63	48	-13	-10	119	-5	-57
Prawa człowieka	2	3	5	5	5	6	16	5	82	95	-18	69	87	178	-81
Praktyki z zakresu pracy	22	27	29	26	25	25	25	23	77	35	-22	38	64	0	-40
Środowisko	16	16	17	26	20	24	21	22	42	37	31	11	92	-9	-35
Uczciwe praktyki operacyjne	6	4	3	6	6	4	3	4	-18	17	44	64	2	-34	-12
Zaangażowanie społeczne i rozwój społeczności lokalnej	41	38	35	28	34	32	28	39	29	20	-31	73	53	-10	-12
Zagadnienia konsumenckie	9	7	6	4	5	4	3	4	5	7	-40	82	39	-31	-6
Suma	100	100	100	100	100	100	100	100	39	30	-14	43	64	2	-39

*Rok poprzedni = 100%.

$$i_{\frac{t}{t-1}} = \frac{y_t \cdot 100\%}{y_{t-1}} - 100\% , \text{ gdzie: } i - \text{dynamika, } t - \text{rok bieżący, } t - 1 - \text{rok poprzedni, } y_t - \text{wartość roku bieżącego, } y_{t-1} - \text{wartość roku poprzedniego.}$$

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FOB z lat 2016-2023, <https://odpowiedzialnybiznes.pl/dobre-praktyki/> (dostęp: 31.03.2024).

że na zaangażowanie przedsiębiorców w dany obszar wpływ miały nie tylko czynniki wewnętrzne zależne od przedsiębiorców, ale także czynniki zewnętrzne niezależne od nich samych. Największy wzrost zaangażowania dotyczący ogółu praktyk CSR realizowanych przez przedsiębiorców odnotowano w 2021 r. w stosunku do 2020 r. (o 64%), a największy spadek zaangażowania przedsiębiorstw zaobserwowano w 2023 r. w stosunku do 2022 r. (o -39%).

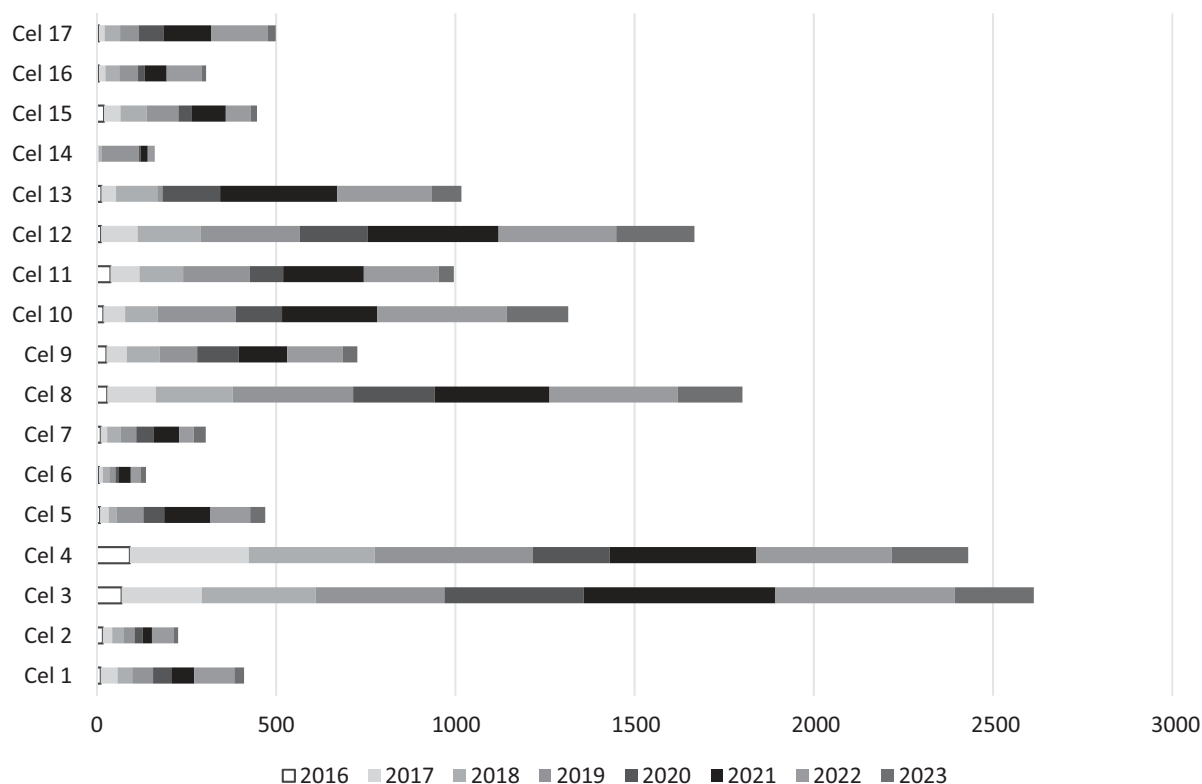
Podejmowane przez przedsiębiorców obszary dobrych praktyk CSR pokrywają się z deklaracjami przedsiębiorców dotyczącymi skojarzeń z terminem CSR, wśród których wymienić należy m.in: utrzymywanie dobrych relacji z pracownikami i dbanie o dobro pracowników, dbanie o środowisko naturalne, uczciwość wobec partnerów biznesowych, podejmowanie działań na rzecz społeczności lokalnej (Raport, 2011). Główne obszary dobrych praktyk CSR podejmowanych przez przedsiębiorców w latach 2016-2023 pokrywają się też ze źródłami odpowiedzialności społecznej identyfikowanej przez menadżerów, wśród których wymienić należy: uczciwe i etyczne traktowanie konsumentów, tworzenie przyjaznego środowiska pracy, prowadzenie działalności w sposób przyjazny dla środowiska oraz zaangażowanie biznesu w działania na rzecz społeczeństwa (Bobola, 2020, s. 48-49). Warto też wspomnieć, że główne obszary realizowanych praktyk CSR pokrywają się z oczekiwaniami konsumentów w zakresie działań, w jakie powinni angażować się przedsiębiorcy. Jak wynika z badań SEC Newgate ESG Monitor (N = 1,009), przedstawiciele biznesu powinni troszczyć się o prawa pracownika, dbać o środowisko oraz podejmować działania na rzecz otoczenia społecznego (Raport, 2023).

O celach zrównoważonego rozwoju w dobrych praktyk CSR

Cele zrównoważonego rozwoju przyjęte przez przedstawicieli państw ONZ skupiają się wokół najważniejszych wyzwań, przed którymi stoi współczesny świat, a ich różnorodność pozwala odnaleźć się najróżniejszym organizacjom, także tym prowadzącym działalność gospodarczą, które chcą włączyć się w ich realizację.

Z analizy dobrych praktyk CSR zgłoszonych przez przedsiębiorców w latach 2016-2023 (wykres 1) wynika, że przedsiębiorcy najczęściej podejmowali się praktyk pozwalających im na włączenie się w realizację celu 3. zrównoważonego rozwoju, odpowiadającego za dobre zdrowie i jakość życia, celu 4., odpowiadającego za dobrą jakość edukacji, oraz celu 8., wskazującego na dążenie w kierunku wzrostu gospodarczego i godnej pracy. Najmniej natomiast praktyk CSR zgłoszonych przez przedsiębiorców odpowiadało realizacji celu 6. – czysta woda i warunki sanitarne, celu 14. – życie pod wodą oraz celu 2. – ograniczenie głodu.

Wyniki przeprowadzonych analiz opartych na wskaźnikach struktury wskazują ponadto (tab. 3), że w latach 2016-2019 najczęściej wybieranym celem do realizacji w ramach praktyk CSR przez przedsiębiorców był cel 4. (dobra jakość edukacji), a drugim pod względem ważności był cel 3. (dobre zdrowie i jakość życia), z kolei w latach 2020-2022 najczęściej wybieranym celem był cel 3., a cel 4. znalazł się na drugim miejscu. W 2023 r. oba cele (3. i 4.) wraz z celem 12. miały taki sam udział (po 16%)

Wykres 1. Liczba deklarowanych celów zrównoważonego rozwoju w praktykach CSR zgłoszonych przez przedsiębiorców w latach 2016-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FOB z lat 2016-2023, <https://odpowiedzialnybiznes.pl/dobre-praktyki/> (dostęp: 31.03.2024).

w strukturze celów zrównoważonego rozwoju podejmowanych przez przedsiębiorców realizujących działalność gospodarczą w Polsce. Cel 3. najniższą wartość w strukturze deklarowanych celów w poszczególnych latach osiągnął w 2019 i 2022 r. (15%), a najwyższą (21%) w 2020 r. Z kolei cel 4. najniższą wartość osiągnął w 2022 r. (12%), a najwyższą w 2017 r. (27%).

Trzecim pod względem ważności celem w latach 2017-2020 był cel 8. (wzrost gospodarczy i godna praca), który także trzecie miejsce zajmował w 2022 r., współdzieląc je z celem 10. (mniej nierówności). W 2021 r. był to natomiast cel 12. (odpowiedzialna konsumpcja i produkcja), a w 2016 r. cel 11. (zrównoważone miasta i społeczności).

Analiza dynamiki o wskaźniku łańcuchowym poszczególnych celów podejmowanych w ramach dobrych praktyk realizowanych przez przedsiębiorców w kolejnych latach wskazuje, że w okresie 2016-2023 w każdym z podejmowanych celów występowały zarówno wzrosty, jak i spadki, podobnie jak to miało miejsce w przypadku analizy dynamiki prezentującej obszary dobrych praktyk CSR realizowanych przez przedsiębiorców. Największy wzrost realizacji celów ogółem zaobserwowano w 2017 r. w stosunku do 2016 r. (o 223%), a największy spadek w 2023 r. w stosunku do 2022 r. (o -58%).

Tabela 3. Struktura i dynamika dobrych praktyk CSR w podziale na realizowane cele zrównoważonego rozwoju w latach 2016-2023

Wyszczególnienie	Struktura [%]								Dynamika [%]*						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	$i_{\frac{2017}{2016}}$	$i_{\frac{2018}{2017}}$	$i_{\frac{2019}{2018}}$	$i_{\frac{2020}{2019}}$	$i_{\frac{2021}{2020}}$	$i_{\frac{2022}{2021}}$	$i_{\frac{2023}{2022}}$
Cel 1	3	4	2	2	3	2	3	2	327	-13	41	-12	25	75	-76
Cel 2	4	2	2	1	1	1	2	1	53	19	0	-26	13	131	-78
Cel 3	18	18	18	15	21	17	15	16	225	42	14	8	38	-7	-56
Cel 4	24	27	20	18	12	13	12	16	261	6	26	-52	91	-7	-43
Cel 5	2	2	1	3	3	4	3	3	167	-4	222	-22	122	-14	-62
Cel 6	2	1	1	1	1	1	1	1	83	64	-6	-41	230	-18	-44
Cel 7	3	1	2	2	3	2	1	3	64	106	19	9	50	-44	-15
Cel 8	8	11	12	14	12	10	11	13	369	57	57	-32	40	12	-50
Cel 9	7	5	5	4	6	4	5	3	111	60	15	10	16	15	-74
Cel 10	5	5	5	9	7	8	11	13	239	49	140	-41	105	37	-53
Cel 11	10	7	7	8	5	7	6	3	113	51	52	-50	142	-7	-80
Cel 12	3	8	10	11	10	11	10	16	750	72	58	-31	92	-10	-34
Cel 13	3	3	6	1	9	10	8	6	215	180	-88	1050	103	-19	-69
Cel 14	0,3	0,4	0,4	4	0,3	1	0,5	0,2	400	60	1188	-95	300	-20	-81
Cel 15	5	4	4	4	2	3	2	1	130	59	22	-60	167	-27	-76
Cel 16	2	1	2	2	1	2	3	1	200	117	33	-65	244	58	-88
Cel 17	2	1	2	2	4	4	5	2	167	169	23	28	97	16	-85
Suma	100	100	100	100	100	100	100	100	223	44	37	-25	75	1	-58

*Rok poprzedni =100%.

$i_{\frac{t}{t-1}} = \frac{y_t \cdot 100\%}{y_{t-1}} - 100\%$, gdzie: i – dynamika, t – rok bieżący, $t - 1$ – rok poprzedni, y_t – wartość roku bieżącego, y_{t-1} – wartość roku poprzedniego.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych FOB z lat 2016-2023, <https://odpowiedzialnybiznes.pl/dobre-praktyki/> (dostęp: 31.03.2024).

Podsumowania i wnioski

Na kanwie przeprowadzonych analiz można sformułować następujące podsumowania i wnioski:

1. Realizacja działań pozafinansowych dla większości przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w Polsce w latach 2016-2023 była działaniem dobrowolnym; wyjątek stanowiły przedsiębiorstwa duże, które na mocy znowelizowanej w 2017 r. ustawy o rachunkowości (Ustawa, 2017) zostały zobligowane do ujawniania informacji pozafinansowych. Wprowadzone przepisy nie zwiększyły jednak znacząco liczby przedsiębiorstw zgłaszających dobre praktyki CSR w następnych latach po wprowadzeniu ww. przepisów. W 2018 r. liczba przedsiębiorstw zgłaszających praktyki CSR zwiększyła się o 46 podmiotów w stosunku do 2017 r., ale ta tendencja wzrostowa nie została utrzymana w kolejnych latach, ponieważ w 2019 r. oraz w latach 2022-2023 odnotowywano spadki liczby przedsiębiorstw zgłaszających praktyki CSR w porównaniu do liczby przedsiębiorstw zgłaszających praktyki w latach poprzedzających te okresy.
2. Powodem stosunkowo niewielkiego zaangażowanie świata biznesu w realizację praktyk CSR może być brak znajomości terminologii CSR wśród przedsiębiorców (Raport, 2019).
3. W latach 2016-2023 najczęściej wybieranymi obszarami dobrych praktyk CSR, które pozwalały przedsiębiorcom wyróżnić się spośród innych podmiotów na rynku, były praktyki obejmujące zaangażowanie społeczne, pracowników oraz środowisko naturalne, co pokrywa się z deklaracjami przedsiębiorców dotyczącymi rozumienia koncepcji CSR (Raport, 2011; Bobola, 2020, s. 48-49) oraz oczekiwaniami konsumentów dotyczącymi obszarów zaangażowania, w jakie powinni włączać się przedsiębiorcy (Raport, 2023).
4. Podejmowane działania CSR przez przedsiębiorców wpisywały się w realizację wszystkich 17 celów zrównoważonego rozwoju. Celami, w których realizację najczęściej włączali się przedsiębiorcy w latach 2016-2023, były cele: 3. – dobre zdrowie i jakość życia, 4. – dobra jakość edukacji oraz 8. – wzrost gospodarczy i godna praca. Najrzadziej natomiast przedsiębiorcy włączali się w realizację celów: 6. – czysta woda i warunki sanitarne, 14. – życie pod wodą oraz 2. – ograniczenie głodu.

Konkludując podjęte rozważania, należy podkreślić, że dla praktyków biznesu realizacja dobrych praktyk CSR powinna być traktowana jako początek do wyznaczenia strategicznego poziomu rozwoju przedsiębiorstwa opartego na odpowiedzialności zakorzenionej w koncepcji zrównoważonego rozwoju. Podejmowane działania powinny dążyć do samodoskonalenia się organizacji, pozwalając przy tym na tworzenie biznesu regeneratywnego, ukierunkowanego na odbudowę zasobów naturalnych i systemów społecznych.

Literatura

- Bobola, A. (2020). Działania proekologiczne jako obszar społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw gastronomicznych. *Turystyka i Rozwój Regionalny*, 14, s. 41-54.
- Bowen, H. R. (1953). *Social responsibilities of the businessman*. New York: Harper&Row.

- Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34 (4), s. 39-48. DOI: [https://doi.org/10.1016/0007-6813\(91\)90005-G](https://doi.org/10.1016/0007-6813(91)90005-G)
- Carroll, A. B., Buchholtz, A. K. (2003). *Business & Society. Ethics and Stakeholder Management* (5th ed). Cincinnati: Thomson South Western.
- Crane, A., Matten, D., Spence, L. J. (2013). *Corporate social responsibility: in a global context*. W: A. Crane, D. Matten, L. J. Spence (red.). *Corporate social responsibility: readings and cases in a global context*. London: Routledge, s. 3-20.
- Davis, K. (1960). Can Business Afford to Ignore Corporate Social Responsibilities? *California Management Review*, 2 (3), s. 70-76. DOI: <https://doi.org/10.2307/41166246>
- Davis, K., Blomstrom, R. L. (1966). *Business and its environment*. New York: McGraw-Hill.
- Dobre praktyki FOB. Pobrano z: <https://odpowiedzialnybiznes.pl/dobre-praktyki/> (dostęp: 31.03.2024).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/95/UE z dnia 22 października 2014 r. zmieniająca dyrektywę 2013/34/UE w odniesieniu do ujawniania informacji niefinansowych i informacji dotyczących różnorodności przez niektóre duże jednostki oraz grupy.
- Genedy, A., Sakr, A. (2017). The relationship between Corporate Social Responsibility and Corporate Financial Performance in developing countries. Case of Egypt. *International Journal of Business and Economic Development (IJBED)* 5, s. 59-73. Pobrano z: https://www.ijbed.org/cdn/article_file/content_93081_17-08-11-14-15-48.pdf (dostęp: 31.03.2023).
- Huang, K., Sim, N., Hong, Z, Zhao, H. (2020). Corporate social responsibility, corporate financial performance and the confounding effects of economic fluctuations: A meta-analysis. *International Review of Financial Analysis*, 70 (3), 101504. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2020.101504>
- Ibrahim, M. N., Kimbu, A. N., Ribeiro, M. A. (2023). Recontextualising the determinants of external CSR in the services industry: A cross-cultural study. *Tourism Management*, 95 (5), 104690. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.tourman.2022.104690>
- ISO 26000. Pobrano z: <https://odpowiedzialnybiznes.pl/hasla-encyklopedii/iso-26-000/> (dostęp: 31.03.2024).
- Jo, H., Na, H. (2012). Does CSR reduce firm risk? Evidence from controversial industry sectors. *Journal of Business Ethics*, 110 (4), s. 441-456. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10551-012-1492-2>
- Johnson, H. L. (1971). *Business in Contemporary Society: Framework and Issues*. Belmont, California: Wadsworth Publishing Co.
- Komisja Europejska (2011). *Odnowiona strategia UE na lata 2011-2014 dotycząca społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw*. Bruksela, KOM (2011) 681, wersja ostateczna.
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483 z późn. zm.).
- Major, M., Niezgoda, J. (2003). *Elementy statystyki. Część I. Statystyka opisowa*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne sp. z o.o. na zlecenie Krakowskiej Szkoły Wyższej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego.
- Malik, M. (2015). Value-enhancing capabilities of CSR: A brief review of contemporary literature. *Journal of Business Ethics*, 127 (2), s. 419-438. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10551-014-2051-9>
- Matten, D., Moon, J. (2020). Reflections on the 2018 Decade Award: The Meaning and Dynamics of Corporate Social Responsibility. *Academy of Management Review*, 45(1), s. 7-28. DOI: <https://doi.org/10.5465/amr.2019.0348>
- Mazur-Wierzbicka, E. (2015). Wpływ konsumentów na rozwój społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw. *Handel Wewnętrzny*, 4 (357), s. 296-306.
- Mcguire, J. B. (1963). *Business and Society*. New York: McGraw-Hill.

- Medina-Muñoz, R. D.; Medina-Muñoz, D. R. (2020). Corporate social responsibility for poverty alleviation: An integrated research framework. *Business Ethics a European Review*, 29, s. 3-19. DOI: <https://doi.org/10.1111/beer.12248>
- Ogunfowora, B., Stackhouse, M., Oh, W. Y. (2018). Media depictions of CEO ethics and stakeholder support of CSR initiatives: The mediating roles of CSR motive attributions and cynicism. *Journal of Business Ethics*, 150, s. 525-540. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10551-016-3173-z>
- ONZ (2015). Agenda na rzecz Zrównoważonego Rozwoju 2030.
- Raport Brundtland (1987). Our Common Future. Pobrano z: <http://www.un-documents.net/our-common-future.pdf> (dostęp: 30.11.2022).
- Panapanaan, V. M., Linnanen, L., Karvonen, M. M., Phan, V. T. (2003). Roadmapping Corporate Social Responsibility in Finnish Companies. *Journal of Business Ethics*, 44 (2), s. 133-148. DOI: <https://doi.org/10.1023/A:1023391530903>
- Porter, M., Kramer, M. (2011). Tworzenie wartości dla biznesu i społeczeństwa. *Harvard Business Review*, 5 (99), s. 36-57.
- Raport (2019). EFL „CSR w MŚP. Pod lupą”. Pobrano z <https://efl.pl/wp-content/uploads/2019/10/Raport-EFL-o-CSR-2019-1.pdf> (dostęp: 15.06.2024).
- Raport (2011). PARP Ocena stanu wdrażania standardów społecznej odpowiedzialności biznesu. Zestaw wskaźników społecznej odpowiedzialności w mikro-, małych, średnich oraz dużych przedsiębiorstwach. Raport z wyników badań.
- Raport (2023). SEC Newgate, Global ESG Monitor. What the community expects from corporates on ESG. Pobrano z: https://fdcesg.com/wp-content/uploads/2024/01/poland_sec_newgate_esg_monitor-2023_poland-final.pdf (dostęp: 30.03.2024).
- Sethi, S. P. (1975). Dimensions of Corporate Social Performance: An Analytical Framework. *California Management Review*, 17 (3), s. 58-64. DOI: <https://doi.org/10.2307/41162149>
- Stappen, R. K. (2008). A Sustainable World is Possible. Der Wise Consensus Problemlösungen für das 21 Jahrhundert mit dem Wise-Consensus Verfahren. Eichstätt FAAPE. Pobrano z: <http://faape.org/wise-consensus-4-2008.pdf> (dostęp: 3.01.2018).
- Ustawa (2001). Ustawa z 27 kwietnia 2001. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2023 poz. 877, 1506).
- Ustawa (2017). Nowelizacja ustawy o rachunkowości z dnia 15 grudnia 2016 zmieniająca ustawę o rachunkowości z dnia 29 września 1994 (Dz.U. 2017 poz. 61).
- Walczak, W. (2010). Znaczenie niematerialnych zasobów w procesach budowania wartości rynkowej przedsiębiorstwa. *e-mentor*, 4 (36). Pobrano z: <https://www.e-mentor.edu.pl/artukul/index/numer/36/id/775> (dostęp: 31.03.2023).
- Zaufal, B. T. (1986). Problematyka i założenia ekorozwoju. W: *Ekorozwój szansą przetrwania cywilizacji*. Prace Naukowe Polskiego Klubu Ekologicznego, Uniwersytet Jagielloński, Kraków, t. 3, s. 17-24.

Goals of sustainable development in the good practices of Polish enterprises

Abstract. Sustainability and corporate social responsibility (CSR) are increasingly influencing the actions taken by business practitioners who, in order to stand out in the market, are looking for non-material factors of competitive advantage. In view of the above, the purpose of the undertaken considerations is to show the practical approach of entrepreneurs doing business in Poland to the areas of CSR practices implemented and to identify the goals of sustainable development in which

entrepreneurs engage. The conclusions of the considerations indicate that from 2016 to 2023, enterprises most often implemented good CSR practices in the areas of community engagement, employees, and the environment. The most common goals integrated with these CSR practices were Goal 3 – good health and well-being, Goal 4 – quality education, and Goal 8 – decent work and economic growth.

Keywords: sustainable development, corporate social responsibility (CSR), enterprises, good practices CSR